

# **Хроніка наукового життя Волинської православної богословської академії (до 10-ліття отримання статусу Академії)**

*протоієрей Владислав Фульмес*

<http://doi.org/10.33209/2519-4348-2707-9627-2021-9-101>

*У даній статті на основі комплексного аналізу джерел встановлено хронологію найбільш важливих подій наукового життя Волинської православної богословської академії, які залишили свій слід в історії закладу вищої духовної освіти.*

**Ключові слова:** *Волинська православна богословська академія, наукова діяльність, конференції, науковий журнал, духовна освіта.*

**Постановка наукової проблеми та її значення.** Славним осередком духовності та науки на західних землях України була Волинська духовна семінарія, яка з часу свого заснування в 1796 році виховала та випустила у світ велику кількість студентів, серед яких були видатні ієрархи Церкви Христової, подвижники благочестя, представники богословської науки. 2021 рік в історії Волинської православної богословської академії ( правонаступниці древньої Волинської духовної семінарії) сповнений пам'ятними датами, адже ми відзначаємо потрійний ювілей: 225-ліття від заснування Волинської духовної семінарії (1796 р.), 30-ліття відродження Волинської духовної семінарії (1991 р.) та 10-ліття надання Волинській духовній семінарії статусу Академії (2011 р.). Протягом тривалого часу в різні періоди існування семінарії важливою і невід'ємною складовою її функціонування була наукова діяльність. Удосконалення навчального процесу, активізація наукового життя, розбудова інфраструктури духовної школи привели до реорганізації Волинської духовної семінарії у Волинську православну богословську академію. Статус Академії значно активізував професорсько-викладацький склад та студент-

ство до наполегливої науково-дослідної роботи з чіткими завданнями: зберегти традиції духовної освіти, примножувати багаторічний досвід та інтегруватися у світовий освітній та науковий простір. Зупинимося на основних наукових подіях із життя Волинської православної богословської академії від часу отримання академічного статусу.

**Аналіз досліджень цієї проблеми.** Історіографія, що стосується наукової діяльності Волинської православної богословської академії представлена працями прот. М. Цапа та В. Рожка. Джерельну базу для дослідження наукової діяльності ВПБА становлять річні звіти.

**Мета статті** – висвітлити найбільш важливі наукові події в житті Волинської православної богословської академії.

**Виклад основного матеріалу.** Із часу відродження Волинської духовної семінарії етап її становлення та наукової діяльності був нелегким. Однак клопітка праця викладацького складу та студентства активізувала науково-дослідну діяльність<sup>1</sup>. Уже в 2010 році ректорат семінарії звернувся до Святійшого Філарета, Патріарха Київського і всієї Руси-України з проханням надати закладу академічного статусу. 14 квітня 2011 року для вивчення питання про присвоєння семінарії академічного статусу її відвідала комісія Синодального управління в справах духовної освіти в складі: ректора Київської православної богословської академії (КПБА) єпископа Переяслав-Хмельницького і Бориспільського Епіфанія (Думенко) – голова комісії; ректора Львівської православної богословської академії (ЛПБА) протоієрея Ярослава Ошудляка; завідувача богословського відділення КПБА при Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича протоієрея Миколи Щербаня; викладача-методиста, секретаря вченої ради КПБА священника Віталія Клоса<sup>2</sup>.

Головою комісії єпископом Епіфанієм на Священний синод було представлено рапорт про підсумки перевірки Волинської духовної семінарії:

*«Після глибокого вивчення комісія встановила, що станом на 14 квітня 2011 року викладацький склад ВДС налічує 37 осіб, з них викладачів семінарії – 33; викладачів регентського відділу – 4; 11 викладачів ВДС мають кандидатський ступінь: 9 – богословських наук, 1 – філо-*

<sup>1</sup> Рожко В. Науково-видавнича діяльність у Волинській духовній семінарії (1990–2010 рр.). Волинська духовна семінарія (до 20-річчя відродження). Збірник матеріалів науково-практичної конференції з нагоди ювілею 20-річчя відродження Волинської духовної семінарії. Луцьк, 2010. С. 96.

<sup>2</sup> Цап М., прот. Науково-видавнича діяльність у Волинській духовній семінарії і богословській академії УПЦ Київського патріархату в 1992–2018 роках. Гілея: науковий вісник. К.: «Видавництво «Гілея», 2019. Вип. 151 (№ 12). Ч. 1. Історичні науки. С. 168.

софських наук та 1 – історичних наук. У семінарії діють 5 наукових кафедр. Станом на цю ж дату у ВДС навчалося 68 студентів на стаціонарі та 53 – на заочному секторі, загалом 121 особа.

Програми, навчальний план та вимоги до написання робіт відповідають прийнятим у КПБА. Бібліотека ВДС налічує 9 тисяч томів книг та 16 тисяч одиниць періодичних видань.

Студенти відвідують лекції, окрім випадків несення послугу, регулярно відвідують богослужіння та проходять богослужбову практику. Зі студентами ведеться виховна робота. Протягом навчального року у ВДС проводяться наукові конференції. ВДС повноцінно забезпечена матеріально-технічною базою, до 1 вересня 2012 року заплановано введення в експлуатацію нового 5-поверхового корпусу»<sup>3</sup>.

13 травня 2011 року Священний синод Української Православної Церкви Київського патріархату (журнал № 14) прийняв постанову:

*«У зв'язку з тим, що Волинська духовна семінарія відповідає вимогам, які висуваються до реформованого навчального закладу, благословити з 2011/2012 навчального року реорганізувати Волинську духовну семінарію у Волинську православну богословську академію (ВПБА)»<sup>4</sup>.*

Академічний статус значно активізував професорсько-викладацький склад та студентство до наполегливої науково-дослідної роботи в різних форматах. За 10-ліття було налагоджено співпрацю із закладами вищої освіти та науковими інституціями не лише України, а й Греції, Туреччини, Німеччини, Польщі, США, Канади та інших держав.

Найважливішою формою організації наукової діяльності у ВПБА продовжували залишатися тематичні конференції. Переважно навесні, згодом – початку літа, відбувалися міжнародні богословські науково-практичні конференції. За результатами конференцій щороку видавалися збірники матеріалів. Так, 22 березня 2012 року в стінах духовного закладу вищої освіти відбулася міжнародна науково-практична конференція, присвячена 130-річчю з дня народження і 40-річчю з дня упокоєння митрополита Іларіона (Огієнка). Пізніше, 22 жовтня того ж року проведено наукову конференцію на тему «Волинська єпархія: минуле і сьогодення (992–2012)»<sup>5</sup>.

<sup>3</sup> Звіт Волинської православної богословської академії за 2011 р. Відомчий архів Волинської православної богословської академії. С. 4–5.

<sup>4</sup> Журнали засідання Священного Синоду УПЦ Київського патріархату від 13 травня 2011 року. Православний вісник. 2011. № 5–6. С. 17–18.

<sup>5</sup> Цап М., прот. Науково-видавнича діяльність у Волинській духовній семінарії і богословській академії УПЦ Київського патріархату в 1992–2018 роках. Гілея: науковий

З 2013 року прослідковуються зміни у форматах проведення конференцій. Нового та сучасного зразка набувають збірники матеріалів. Так, 19 листопада 2013 року у ВПБА відбулася науково-практична конференція «Апостольство Церкви Христової як необхідна умова виконання її місії». Присутні дискутували на такі теми, як: буття Церкви, православні масмедіа, соціальна відповідальність Православної Церкви з філософської точки зору тощо<sup>6</sup>.

З червня 2014 року у ВПБА відбулася міжнародна науково-практична конференція: «Православна Церква в сучасному суспільстві: проблеми та перспективи». Під час пленарного засідання присутні мали можливість прослухати доповіді: «Відповідальність людини-християнина перед Богом і суспільством в часи випробовувань» (прот. Василь Лозовицький); «Релігійна освіта в Західній Європі: приклади ефективного співіснування традиційних та новаторських ініціатив» (Леся Шваб); «Роль капелана у сфері паліативної допомоги» (Elzbieta Szczot); «Справа соціального служіння і церковного благодійництва в Українській Автокефальній Православній Церкві 1920-1930-их рр.» (Ірина Преловська). Робота конференції продовжилася у двох секційних засіданнях та завершилася підведенням підсумків і прийняттям резолюції<sup>7</sup>.

19 травня 2015 року у ВПБА відбулася міжнародна науково-практична конференція: «Християнська традиція Київської Русі». Під час пленарного засідання з доповідями виступили: Людмила Филипович («Християнізація Русі і трансформація етнічної духовності давніх русичів»), прот. Віктор Пушко («Русский мир» як маніпулятивна проекція Руси на сучасність), Петро Кралюк («Християнські традиції Волині в давньоруський період»), Олександр Саган («Деякі особливості богословських традицій Київської митрополії (до входження в юрисдикцію Московського патріархату)»), Юрій Диба («Novuogardia Калюси Малого – Новугородъ Ольги – Nemogardas Святослава – Новъгородъ Володимира (локалізація Новгорода X ст. у світлі історичної картографії)»). Робота конференції продовжилася у двох секційних засіданнях та завершилася підведенням підсумків і прийняттям резолюції<sup>8</sup>.

---

вісник. К.: «Видавництво «Гілея», 2019. Вип. 151 (№ 12). Ч. 1. Історичні науки. С. 167.

<sup>6</sup> Звіт Волинської православної богословської академії за 2013 р. Відомчий архів Волинської православної богословської академії. С. 81–86.

<sup>7</sup> Звіт Волинської православної богословської академії за 2014 р. Відомчий архів Волинської православної богословської академії. С. 94–101.

<sup>8</sup> Звіт Волинської православної богословської академії за 2015 р. Відомчий архів Волинської православної богословської академії. С. 82–86

19 травня 2016 року у ВПБА відбулася міжнародна науково-практична конференція: «Роль особистості в Церкві», присвячена 400-літтю Луцького Хресто-Воздвиженського братства, 220-літтю від заснування Волинської духовної семінарії та 50-літтю служіння на Київській кафедрі Святійшого Патріарха Київського і всієї Руси-України Філарета. Під час пленарного засідання з доповідями виступили: прот. Миколай Цап («Роль єпископа Миколая (Чуфаровського) у заснуванні Волинської духовної семінарії»), Ірина Ворончук («Волинський чашник Лаврентій Дривинський в обороні православ'я (кінець XVI – перша половина XVII ст.)»), Aristeidis A. Spandonis («Cosmological and anthropological principles in the doctrine of saint Maximus the Confessor»), Сергій Жилук («Ігнорування методу в сучасних історико-релігійних дослідженнях церковної проблематики Волині»). Робота конференції продовжилася у двох секційних засіданнях та завершилася підведенням підсумків і прийняттям резолюції<sup>9</sup>.

18 травня 2017 року у ВПБА відбулася міжнародна науково-практична конференція: «Державотворення і помісність Церкви: історичні процеси та сучасні реалії», присвячена 100-річчю початків українського національно-церковного відродження 1917–2017 рр. Під час пленарного засідання з доповідями виступили: прот. Віталій Лотоцький («Історичний портрет О. Г. Лотоцького щодо ідеї Помісної Православної Церкви в Україні»), Павло Сацький («Механізм взаємодії церковних і самоврядних інституцій у процесі державотворення Української Народної Республіки 1917–1918 рр.»), Elzbieta Szczot («Kielce państwo – Kościół w krajach Unii Europejskiej»). Робота конференції продовжилася у трьох секційних засіданнях та завершилася підведенням підсумків і прийняттям резолюції<sup>10</sup>.

31 травня 2018 року у ВПБА відбулася міжнародна наукова богословська конференція: «Людина між Церквою і світом: від антагонізму до синергії». Під час пленарного засідання з доповідями виступили: архимандрит Кирил Говорун («Автокефалія та її український варіант»), Людмила Филипович («Гібридність сучасних форм релігійної ідентичності: українські виміри»), Ігор Сацик («Синергія як шлях до набуття людиною подоби Божої»). Робота конференції продовжилася у трьох секціях та завершилася підведенням підсумків і прийняттям резолюції<sup>11</sup>.

<sup>9</sup> Звіт Волинської православної богословської академії за 2016 р. Відомчий архів Волинської православної богословської академії. С. 96–101.

<sup>10</sup> Звіт Волинської православної богословської академії за 2017 р. Відомчий архів Волинської православної богословської академії. С. 117–120.

<sup>11</sup> Звіт Волинської православної богословської академії за 2018 р. Відомчий архів Волинської православної богословської академії. С. 111–112.

30 травня 2019 року у ВПБА відбулася міжнародна наукова богословська конференція на тему: «Святість людського життя: даність і перспективи». Під час пленарного засідання з доповідями виступили: прот. Андрій Дудченко («Святість народу Божого в есхатологічній перспективі літургійного богослов'я»), Дар'я Морозова («Сирійський і грецький погляди на святість: зустріч у Антіохії»), прот. Георгій Коваленко («Яким має бути православний календар в ХХІ столітті: проблеми і перспективи»), Eirini Artemi («The concept of sanctity and holiness in Scripture. Ontological, Anthropological and Ecclesiological aspects of the sanctity»). Робота конференції продовжилася у трьох секційних засіданнях та завершилася підведенням підсумків і прийняттям резолюції<sup>12</sup>.

Зважаючи на пандемію, проведення чергової міжнародної богословської наукової конференції «Церква Христова: місія, діалог традицій та виклики сьогодення» було перенесено з 30 травня 2020 року на 3 червня 2021 року. Конференція відбулася в онлайн режимі на платформі «Zoom». Під час пленарного засідання з доповідями виступили: прот. Георгій Коваленко («Цифрове богослів'я»), Павло Павленко («Християнське середовище України в системі парадигм глобалізованого світу ХХІ століття»), Petros Vassiliadis («The CEMES COVID-19 pandemic project. A hope for renewal in the Orthodox Church»). Робота конференції продовжилася у двох секційних засіданнях та завершилася підведенням підсумків і прийняттям резолюції<sup>13</sup>.

Варто згадати також конференції, які були проведені спільними зусиллями з іншими закладами освіти та науковими установами: 12–13 травня 2016 року ВПБА разом із географічним факультетом Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (сьогодні – Волинський національний університет імені Лесі Українки) та Жидичинським Свято-Миколаївським чоловічим монастирем провели спільну міжнародну науково-практичну конференцію – «V Миколаївські читання»; 29-30 березня 2017 року ВПБА та кафедра релігієзнавства і теології Національного університету «Острозька академія» спільними зусиллями провели міжвузівську конференцію молодих науковців «Видатні постаті, події та пам'ятки в історії та сьогоденні релігій: світ та Україна»; 26 червня 2017 року у камінному залі ВПБА відбулася конференція з нагоди 25-тої річниці Київського Патріархату; 27 вересня 2017 року ВПБА та ГО «Луцьке Хрестовоздвиженське братство (відроджене)», місцеві музейні установи, представники Волинської ОДА та Луцької міської

<sup>12</sup> Звіт Волинської православної богословської академії за 2019 р. Відомчий архів Волинської православної богословської академії. С. 90–91

<sup>13</sup> Звіт Волинської православної богословської академії за 2020/2021 рр. Відомчий архів Волинської православної богословської академії. С. 84–85.



ради у сфері культури спільними зусиллями провели урочисту Академію з нагоди 400-річного ювілею Луцького Хрестовоздвиженського братства та ін.

Крім цього, професорсько-викладацький склад ВПБА активно долучався до участі в різних конференціях як в Україні так і закордоном («Rodzina i polityka w 20. rocznice Międzynarodowego Roku Rodziny 1994–2014» 22 жовтня 2014 р. (Люблін, Польща); «Entering into Marriage by Proxy in the Internal Law of the Churches and Other Religious Organizations» (24–25 травня 2018 р., Рим, Італія); «Colloquia Familiaria» (20–21 травня 2019 р., Німеччина); Halki Summit III (31 травня 2019 р.); Bibliothèques Européennes de Théologie (BETH) 2021 General Assembly (6–7 вересня 2021 р.) та ін.).

Наукове життя ВПБА доповнювалося проведенням круглих столів на визначену тематику кафедрами богословського факультету: «Святі Кирило та Мефодій – учителі слов'янські» (28 березня 2013 р.); «Віхи історії в процесі християнізації Русі-України» (11 квітня 2013 р.); «Актуальність скликання VIII Вселенського собору» (16 травня 2013 р.); круглий стіл присвячений 1025-літтю хрещення Русі-України (23 травня 2013 р.); «Переклади Священного Писання» (24 травня 2013 р.); круглий стіл присвячений 1700-літтю Міланського едикту (5 грудня 2013 р.); круглий стіл з нагоди 200-ліття від дня народження Тараса Шевченка (28 лютого 2014 р.); «Відповідальність людини-християнина перед Богом і суспільством у часи випробувань» (1 травня 2014 р.); «Роль та значення святителя Петра Могили в житті Української Православної Церкви» (8 травня 2014 р.); «Пастирські настанови в творчості апостола Павла» (21 травня 2014 р.); «Мученицький подвиг князів-страстотерпців в контексті сучасних подій в Україні» (27 квітня 2015 р.); «1000-ліття духовно-культурних зв'язків Київської Русі і Афону» (20 квітня 2016 р.); «Приклад волонтерства та соціального служіння як вияв любові до ближнього у Священному Писанні» (27 травня 2016 р.); «Вірність сучасного пастиря біблійно-отцівським ідеалам в умовах сучасності» (17 листопада 2016 р.); «Значення другого відродження УАПЦ в утвердженні Помісної Православної Церкви Київського Патріархату» (7 березня 2017 р.); «Сучасна проповідь пастиря» (22 листопада 2017 р.); «Таїнство сповіді в історії Християнської церкви» (11 квітня 2019 р.); «Митрополит Луцький і Волинський Іоан (Боднарчук) – видатний ієрарх Третього відродження Української Церкви» (16 квітня 2019 р.); «Таїнство хрещення в історії християнської церкви» (14 листопада 2019 р.); «Реформа календаря і пасхалії: історія та сучасність» (23 грудня 2019 р.); «Виклики часу і відповідь Церкви» (15 квітня 2021 р.). Учасниками круглих столів були викладачі та студенти ВПБА, а також світські науковці.

З отриманням академічного статусу була встановлена практика проведення відкритих лекцій у ВПБА. Лекторами виступали як викладачі Академії,

так і відомі світські науковці. За 10 років було проведено чимало пізнавальних та важливих лекцій. Зокрема, з ініціативи ВПБА, у рамках договору про співпрацю, спільними зусиллями з СНУ імені Лесі Українки 30 травня 2018 року в актовій залі головного корпусу СНУ імені Лесі Українки було організовано лекцію доктора філософії, кандидата богослов'я, наукового співробітника Єльського університету (м. Нью-Гейвен, штат Коннектикут, США), професора університету Лойола-Мерімаунт, директора Інституту Хафінгтона (м. Лос-Анджелес, штат Каліфорнія, США) архимандрита Кирила (Говоруна) на тему: «Людина і Церква в епоху постправди: український вимір»<sup>14</sup>. Пізніше, 16 червня 2019 року відкриту лекцію в Актовому залі ВПБА провів митрополит Анейський Макарій (Павлідіс) – член Священного синоду Вселенського Патріархату, экс-ректор Православного центру в Шамбезі<sup>15</sup>.

Наукове життя будь-якого закладу освіти є немислимим без його наукового журналу. Важливою подією в 2013 році стала поява у власному видавництві «ΕΙΚΩΝ» першого номера богословсько-історичного наукового журналу ВПБА «Волинський благовісник». Матеріали журналу висвітлюють динаміку наукових досліджень у сфері богослів'я, літургії, аполегетики, біблеїстики й археології, церковної історії та права, антропології, сакрального мистецтва, питань релігійної етики та проблем суспільно-соціальної площини. До складу редакційної колегії журналу, окрім науковців ВПБА, входять провідні вчені України та більше ніж 10 країн світу. Завдяки політиці відкритого доступу (Open Access) усі статті розміщуються на офіційному сайті журналу<sup>16</sup>. Крім цього, з 2017 року журнал прийнято на репозитарне зберігання та представлення на порталі в інформаційному ресурсі «Наукова періодика України»<sup>17</sup> Національної бібліотеки України імені Володимира Вернадського, а також, як і матеріали конференції, розміщено на платформі для обміну науково-дослідними роботами науковцями Academia.edu<sup>18</sup>.

Співпраця з Міжнародною асоціацією видавничого цитування Publishers International Linking Association (PILA), яка є адміністративною структурою реєстраційного агентства CrossRef, що займається присвоєнням метаданих Digital object identifier (DOI) для наукових журналів та публікацій,

<sup>14</sup> Звіт Волинської православної богословської академії за 2018 р. Відомчий архів Волинської православної богословської академії. С. 117–118.

<sup>15</sup> Звіт Волинської православної богословської академії за 2019 р. Відомчий архів Волинської православної богословської академії. С. 103.

<sup>16</sup> Волинський благовісник. URL: [vb.vpba.edu.ua](http://vb.vpba.edu.ua).

<sup>17</sup> Волинський благовісник. URL: <http://nbuv.gov.ua/j-tit/volblag>

<sup>18</sup> Волинська православна богословська академія. URL: <http://independent.academia.edu/VPBA>.



дала можливість отримати «Волинському Благовіснику» власний префікс DOI: 10.33209, а також кожній публікації присвоювати цифрові ідентифікатори DOI. Станом на сьогодні журнал індексується в наступних міжнародних наукометричних базах даних: ERIH PLUS; Google Scholar; NBUV; Ulrich's Periodicals Directory; WorldCat (OCLC); Scientific Indexing Services; IndexCopernicus; Directory of Open Access Journals (DOAJ); Directory of Open Access scholarly Resources (ROAD); Directory of Research Journals Indexing; Open Ukrainian Citation Index (OUCI).

Цінною подією для наукового життя ВПБА в 2019 році стала поява ще одного видання нового формату – колективної монографії «Святість людського життя»<sup>19</sup>. Видання вийшло друком в одному з кращих видавництв України «Дух і Літера» і започаткувало серію «Українські богословські студії». Колективна монографія 30 українських та іноземних дослідників розглядає в 27 публікаціях питання святості людського життя з різних аспектів: богословського, церковно-історичного, антропологічного, канонічного, патрологічного, філософського та соціального. Офіційна презентація видання відбулася 23 грудня 2019 року в Актовому залі ВПБА<sup>20</sup>.

У вересні 2019 року ВПБА отримала доступ до міжнародних наукометричних баз даних Scopus та Web of Science, який діє і сьогодні. Це дало можливість викладачам та студентам Академії користуватись пошуком найновіших та актуальних публікацій з різної тематики при підготовці своїх наукових досліджень<sup>21</sup>.

Завдяки співпраці із закордонними закладами вищої освіти та науковими інституціями професорсько-викладацький склад та студентство ВПБА доучилося до підвищення кваліфікації завдяки участі у літній школі вивчення грецької мови Університету Арістотеля (Салоніки, Греція) та літній богословській школі в Академії богословських досліджень (Волос, Греція), а упродовж 2020–2021 рр. – до вебінарів, під час яких вивчали можливості використання ресурсів платформи Web of Science Core Collection, Scopus та ін. з метою їх ефективного використання у своїй науковій та інноваційній діяльності.

Для розвитку творчого та наукового потенціалу в студентів, а також залучення їх до науково-дослідної роботи з 22 вересня 2014 року при ВПБА функціонує студентське Наукове товариство імені митрополита

<sup>19</sup> Святість людського життя. Київ: Дух і Літера, 2019. 400 с. (Серія «Українські богословські студії»).

<sup>20</sup> Звіт Волинської православної богословської академії за 2019 р. Відомчий архів Волинської православної богословської академії. С. 97–98.

<sup>21</sup> Звіт Волинської православної богословської академії за 2019 р. Відомчий архів Волинської православної богословської академії. С. 108.

Якова (Панчука), учасники якого проводять активну та результативну наукову діяльність. Зокрема, студент Іван Михайлюк за підсумками національного конкурсу «Шлях становлення Православної Церкви України» у 2020 році посів перше місце, а у 2021 році – його творче есе на всеукраїнському конкурсі «Молодь про Конституцію України» (з нагоди 25-ї річниці Конституції України) увійшло до 25-ти найкращих серед закладів вищої освіти України.

**Висновки.** Таким чином, Волинська православна богословська академія має вагомий здобутки в науковій діяльності, високий рівень якої є невід’ємною складовою і гарантією якості підготовки високоосвічених пастирів Церкви Христової. За 10 років діяльності в академічному статусі науково-дослідна праця професорсько-викладацького складу та студентів зробила вагомий внесок у розвиток богословської освіти в Україні. Завдяки цим старанням зростає авторитет ВПБА серед науково-освітніх установ Волині, України та за кордоном.

### Список джерел і літератури:

1. Журнали засідання Священного Синоду УПЦ Київського патріархату від 13 травня 2011 року. Православний вісник. 2011. № 5–6. С. 17–18.
2. Звіт Волинської православної богословської академії за 2011 р. Відомчий архів Волинської православної богословської академії. 68 с.
3. Звіт Волинської православної богословської академії за 2012 р. Відомчий архів Волинської православної богословської академії. 85 с.
4. Звіт Волинської православної богословської академії за 2013 р. Відомчий архів Волинської православної богословської академії. 95 с.
5. Звіт Волинської православної богословської академії за 2014 р. Відомчий архів Волинської православної богословської академії. 119 с.
6. Звіт Волинської православної богословської академії за 2015 р. Відомчий архів Волинської православної богословської академії. 118 с.
7. Звіт Волинської православної богословської академії за 2016 р. Відомчий архів Волинської православної богословської академії. 117 с.
8. Звіт Волинської православної богословської академії за 2017 р. Відомчий архів Волинської православної богословської академії. 139 с.
9. Звіт Волинської православної богословської академії за 2018 р. Відомчий архів Волинської православної богословської академії. 126 с.
10. Звіт Волинської православної богословської академії за 2019 р. Відомчий архів Волинської православної богословської академії. 107 с.
11. Звіт Волинської православної богословської академії за 2020/2021 рр. Відомчий архів Волинської православної богословської академії. 96 с.

12. Рожко В. Науково-видавнича діяльність у Волинській духовній семінарії (1990–2010 рр.). Волинська духовна семінарія (до 20-річчя відродження). Збірник матеріалів науково-практичної конференції з нагоди ювілею 20-річчя відродження Волинської духовної семінарії. Луцьк, 2010. С. 90–96.
13. Цап М., *прот.* Науково-видавнича діяльність у Волинській духовній семінарії і богословській академії УПЦ Київського патріархату в 1992–2018 роках. Гілея: науковий вісник. К.: «Видавництво «Гілея», 2019. Вип. 151 (№ 12). Ч. 1. Історичні науки. С. 168–172.

## References:

1. Zhurnaly zasidannia Sviashchennoho Synodu UPTs Kyivskoho patriarkhatu vid 13 travnia 2011 roku [Journals of the meeting of the Holy Synod of the UOC-Kyiv Patriarchate on May 13, 2011]. (2011). Pravoslavnyi visnyk. № 5–6 [in Ukrainian].
2. Zvit Volynskoi pravoslavnoi bohoslovskoi akademii za 2011 r. [Report of the Volyn Orthodox Theological Academy for 2011]. Vidomchy arkhiv Volynskoi pravoslavnoi bohoslovskoi akademii [in Ukrainian].
3. Zvit Volynskoi pravoslavnoi bohoslovskoi akademii za 2012 r. [Report of the Volyn Orthodox Theological Academy for 2012]. Vidomchy arkhiv Volynskoi pravoslavnoi bohoslovskoi akademii [in Ukrainian].
4. Zvit Volynskoi pravoslavnoi bohoslovskoi akademii za 2013 r. [Report of the Volyn Orthodox Theological Academy for 2013]. Vidomchy arkhiv Volynskoi pravoslavnoi bohoslovskoi akademii [in Ukrainian].
5. Zvit Volynskoi pravoslavnoi bohoslovskoi akademii za 2014 r. [Report of the Volyn Orthodox Theological Academy for 2014]. Vidomchy arkhiv Volynskoi pravoslavnoi bohoslovskoi akademii [in Ukrainian].
6. Zvit Volynskoi pravoslavnoi bohoslovskoi akademii za 2015 r. [Report of the Volyn Orthodox Theological Academy for 2015]. Vidomchy arkhiv Volynskoi pravoslavnoi bohoslovskoi akademii [in Ukrainian].
7. Zvit Volynskoi pravoslavnoi bohoslovskoi akademii za 2016 r. [Report of the Volyn Orthodox Theological Academy for 2016]. Vidomchy arkhiv Volynskoi pravoslavnoi bohoslovskoi akademii [in Ukrainian].
8. Zvit Volynskoi pravoslavnoi bohoslovskoi akademii za 2017 r. [Report of the Volyn Orthodox Theological Academy for 2017]. Vidomchy arkhiv Volynskoi pravoslavnoi bohoslovskoi akademii [in Ukrainian].
9. Zvit Volynskoi pravoslavnoi bohoslovskoi akademii za 2018 r. [Report of the Volyn Orthodox Theological Academy for 2018]. Vidomchy arkhiv Volynskoi pravoslavnoi bohoslovskoi akademii [in Ukrainian].
10. Zvit Volynskoi pravoslavnoi bohoslovskoi akademii za 2019 r. [Report of the Volyn Orthodox Theological Academy for 2019]. Vidomchy arkhiv Volynskoi pravoslavnoi bohoslovskoi akademii [in Ukrainian].
11. Zvit Volynskoi pravoslavnoi bohoslovskoi akademii za 2020/2021 rr. [Report of the Volyn Orthodox Theological Academy for 2020/2021]. Vidomchy arkhiv Volynskoi pravoslavnoi bohoslovskoi akademii [in Ukrainian].

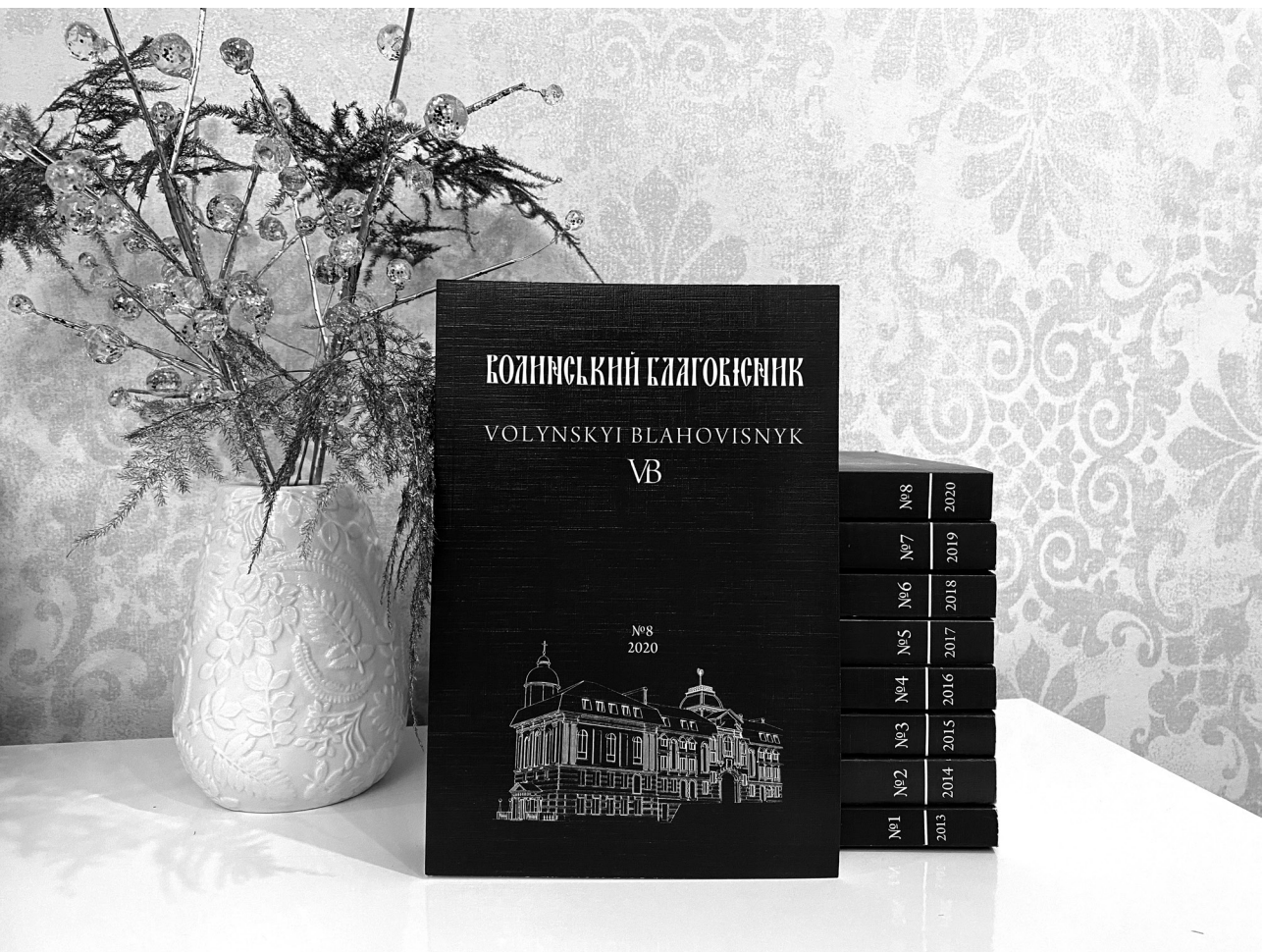
12. *Rozhko V.* (2010). Naukovo-vydavnycha diialnist u Volynskii dukhovnii seminarii (1990–2010 rr.). Volynska dukhovna seminariia (do 20-richchia vidrozhennia) [Scientific and publishing activity in the Volyn Theological Seminary (1990–2010). Volyn Theological Seminary (to the 20th anniversary of the revival)]. Zbirnyk materialiv naukovo-praktychnoi konferentsii z nahody yuvileiu 20-richchia vidrozhennia Volynskoi dukhovnoi seminarii. Luts'k [in Ukrainian].
13. *Tsap M., prot.* (2019). Naukovo-vydavnycha diialnist u Volynskii dukhovnii seminarii i bohoslovskii akademii UPTs Kyivskoho patriarkhatu v 1992–2018 rokakh [Research and publishing activities at the Volyn Theological Seminary and Theological Academy of the Ukrainian Orthodox Church of the Kyiv Patriarchate in 1992–2018]. Hileia: naukovi visnyk. K.: «Vydavnytstvo «Hileia». Vyp. 151 (№12). Ch. 1. Istorychni nauky [in Ukrainian].

## Додатки



Додаток 1. Наукові видання Волинської православної богословської академії.





Додаток 2. Щорічний богословсько-історичний науковий журнал Волинської православної богословської академії «Волинський благовісник».





Додаток 3. Колективна монографія «Святість людського життя»  
видавництва Дух і Літера  
(серія: Українські богословські студії).